

Filmen din skadet, skadet av brann, vann, forurensning eller andre skader?

Materialet kan med stor sannsynlighet reddes

Har videofilmen fra barnedåpen til barnet ditt, første skoledag, ferien eller bryllupet ditt blitt ødelagt av brann, vann eller andre skader? Da er det godt å vite at det faktisk finnes aktører som kan redde mye av filmmaterialet hvis de får filmen raskt til behandling. Også når skaden kan synes som ganske stor.

Tekst og foto: Synnøve Haram

Det meste kan repareres hvis Hans Dulin får materialet i hende tidlig nok.

I Heggedal i Asker utenfor Oslo holder et spennende selskap til. Det er Ja-Du FilmStudio AS. Selskapet drives av brødrene Hans og Axel Dulin, og de er fjerde generasjon i familien Dulin som har befattning med film på en eller annen måte.

Deres oldefar var med på å etablere en av de første kinoene i Norge for nesten 100 år siden, og deres bestefar Sverre Dulin jobbet som direktør i Metro Goldwyn Meyer (MGM) fra 1929 til 1959. Han jobbet stort sett i Hollywood, og arbeidet tett med stjerner som Greta Garbo, Clark Gable, Joan Crawford, Judy Garland, Elizabeth Taylor, Spencer Tracy og flere andre.

Brødrene Dulin's far, Jan Dulin tok opp filmarven etter sin far, og startet opp Ja-Du Videoservice i 1983. Denne virksomheten spesialiserte seg på å konvertere smalfilm og lysbilder over til de videoformatene som var moderne på den tiden. Det er denne virksomheten som Hans og Axel Dulin har videreført. De digitaliserer alle typer filmer fra 8 – og 16 mm film til

et tyvetalls forskjellige videoformater. Ja-Du FilmStudio brukes av mange store fotobutikker over hele Norge, i tillegg til at privatpersoner kan besøke studioet deres i Heggedal. De har avspillerutstyr for de fleste filmtyper, videoformater, lysbilder og lydopptak.

- Vi har med smått og stort rundt 150 ulike produksjonsmaskiner som vi kan overføre film- og video materiell fra. Vi kan i dag digitalisere opptak fra de fleste filmformater helt tilbake til 1920-tallet og løse de fleste videooppdrag gjennom 25 forskjellige videoformater fra begynnelsen på 1970 og frem til i dag. Noen av de mest krevende formater er vi faktisk de eneste i landet som kan tilby digitalisering fra. Vi snakker da spesielt om krevende formater fra Philips og Grundig, som skoleverket på 70-tallet valgte som det "nye" opplæringsformatet, sier Hans Dulin.

Alle disse maskiner skal løpende vedlikeholdes slik at de leverer det som forventes og/eller at de ikke går i stykker.

- Det er en utfordring å få tak i reservedeler til de fleste av dem. Mye har gått ut av produksjon slik at vi faktisk må lage reservedelene selv, sier Hans Dulin.

Billig blir det nok ikke om filmen din er på en kassett som ikke er av et standard format.

- Det er jo kostbart å holde dette utstyret vedlike, og det gjenspeiles selvfølgelig i prisen. Og filmen har jo som oftest høy affeksjonsverdi for den som eier den, sier Dulin.

Han er også bekymret for at det er mye fotomateriale som ligger på loft og i kjellere rundt omkring som nå er i ferd med og nå en kritisk grense i forhold til å kunne bevares for ettertiden.

- Filmer har en viss levetid. Selve materialet i enkelte filmruller flises opp, eller går rett og slett i oppløsning etter hvert, og da er det ikke mulig å føre over materialet til digitalt format, sier han.

Av og til er det ikke mulig å se om filmen er skadet før man begynner arbeidet med å digitalisere den.

Hans Dulin går årlig igjennom mengder med filmmateriale.

Historisk utstyr: Også bestefarens kamera er bevart for ettertiden. Og det går faktisk an å filme med det.

- Da hender det at vi får maskinene våre fulle av ødelagt film, og da må de repareres, sier Hans Dulin.

Rekonstruksjon

I tillegg til digitalisering av alle typer film, kan Ja-Du FilmStudio altså rekonstruere filmmateriale som er skadet enten i branner, gjennom vannskader eller andre typer skader.

Tilbudet om slik rekonstruksjon av brann- og vannskadet filmmateriale kom i stand etter at det ble klart at det var få aktører her til lands som drev med dette.

- IBAS på Kongsvinger har spesialisert seg på rekonstruksjon av materiale fra data, og de kan også rekonstruere filmmateriale. Men de er dyre. Derfor tenkte vi at

vi kunne tilby denne tjenesten for en mer overkommelig pris, sier Hans Dulin. - Spesielt siden vi har 30-års erfaring med reparasjon av denne type produkter.

Når det gjelder digitalisering av gammelt filmmateriale, så har Ja-Du FilmStudio som nevnt avtale med flere av landets ledende fotoleverandører. I tillegg får de

Effektiv varsling for brann- og feiervesen

Kommunikasjonsløsninger som enkelt lar dere varsle internt og eksternt via mobil- og fasttelefon

- Kritisk befolkningsvarsling
- Gruppevarsling
- Servicevarsling

Ring 23 50 10 25 for mer informasjon!

Nordens ledende leverandør av varslingsløsninger

Mer informasjon?
send e-post til post@ums.no
eller besøk oss på www.ums.no

» oppdrag fra privatpersoner direkte.

- Når det gjelder rekonstruksjon av ødelagt filmmateriale, så er det stort sett privatpersoner som tar kontakt. Og vi får oppdrag fra hele landet, men enn så lenge er det svært få som vet at vi leverer denne type tjenester. Prosessen har vi blant annet beskrevet på vår hjemmeside <http://www.jadu.no/index.php/2013-09-06-12-17-51>. Vi kunne godt ha tenkt oss mer kontakt for eksempel med forsikringsselskapene eller brannvesenets RVR-tjeneste, sier Hans Dulin.

Og selv om det kan se håpløst ut ved første øyekast etter for eksempel en brann, så er det mye av filmmaterialet som ikke er ødelagt.

- Veldig ofte ser vi at brannen har ødelagt selve kassetthuset men spart deler av selve filmen, som ligger inne i huset. Ofte kan vi redde så mye som 80-95 % av materialet hvis vi bare får det tidlig i hende, sier Dulin.

Når han får demontert selve filmrullen fra huset, er det ikke sjeldent at deler av rullen er nesten uskadet. Så er det i gang med vask og tørk med kjemiske midler og en "bake-ovn".

- Tape og film har nemlig en korrekt herde-temperatur som materialet skal tilbake til, for å få "samlet" filmen kan vi si. Dette er en egen vitenskap, sier Dulin og her holder han kortene tett til brystet.

- Vi ønsker jo ikke helt å røpe i detalj hvordan vi gjør det.

Det samme som med video gjelder også for forurenset filmmateriale.

- Dette skal helst ikke tørke opp. Bare pakk det inn i plast slik at det holder seg fuktig, og send det til oss snarest mulig. Det er viktig at man ikke selv prøver å gjøre noe med

filmmaterialet. Det kan gjøre skaden større enn den i utgangspunktet er, sier Hans Dulin.

Og de er lett tilgjengelige også utenom vanlig kontortid.

- Det er bare å ta kontakt med oss på telefonen, så finner vi ut av det, sier Hans Dulin.

Flere lokaliteter

Det meste av utstyret som Ja-Du FilmStudio bruker til å digitalisere/ konvertere filmer fra alle typer formater befinner seg i lokalitetene til selskapet i Heggedal. Når det gjelder utstyret som brukes til å rekonstruere filmer som har blitt ødelagt av enten brann- eller vannskader så er dette såpass stort og plasskrevende utstyr som de ikke har i sitt studio.

- Nei, både fordi denne aktiviteten medfører en del griseri, og fordi utstyret er ganske så plasskrevende, så gjør vi dette arbeidet et annet sted enn her i Heggedal. Blant annet har vi ovner, utstyr til kjemikaliebad og annet maskineri som ikke verken får plass eller egner seg i lokalene våre her, sier Hans Dulin.

De bruker en spesiell ovn for å tørke filmmateriale som har blitt vannskadet. I tillegg gjør de bruk av kjemikaliebad for å reparere andre typer skader.

- Griseri som er påført filmene må jo "vaskes" bort, og da er det ofte en omfattende prosess som skal til. Hvis vi tenker oss at en kassett på et par timer kan bestå av mange hundre meter med film, som skal rengjøres, så forstår du sikkert selv at det krever både plass og godt håndlag, sier Dulin.

- Det er lettere å redde gamle filmer sammenlignet med videobånd. Filmruller er av et mer robust materiale, mens video-tape og

Det er mengder med utstyr i lokalene til Ja-Du FilmStudio.

teknologien bak elektroniske bilder består av magnetisme, og er mye mer utsatt for fysiske påkjenninger.

Men oppdragene de får er som oftest både digitalisering og rekonstruksjon av videobånd. Og som et lite tips til alle som nå har forevige sommerferien sin gjennom et videokamera: Det er mye vanskeligere å rekonstruere digitalt materiale om det blir utsatt for brann- eller vannskader enn de gamle videobåndene og filmrullene. Den gamle teknologien tåler rett og slett en god del mer.

- Så det er viktig at man er flink til å ta back-up av filmmaterialet sitt, og at man oppbevarer det et annet sted enn i huset hvis dette skulle begynne å brenne, sier Hans Dulin.

Utstilling

I tillegg til rekonstruksjons- og overføringsarbeidet, så har Ja-Du FilmStudio en av de mest komplette samlinger av filmapparater i Norge. Denne utstillingen er tilgjengelig for dem som måtte være interessert i ulike type filmutstyr og utviklingen gjennom 100 år, og for dem som ønsker å ta vegen ut til Heggedal i Asker i stedet for å sende med post.

- Samlingen er på ingen måte komplett så vi er fortsatt på jakt etter spennende utstyr og modeller, sier Hans Dulin.

Hvorvidt samlingen skal bli stående i lokalene til Ja-Du FilmStudio på sikt ved man ikke.

- Det aller beste ville jo være å plassere samlingen på et museum. Men foreløpig er det ingen som har midler til å ta i mot den, avslutter Hans Dulin.